

מדת בדת

לע"נ מרן ר' אלעזר מנחם מן
בן ר' עזריאל שך זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 276 פרשת וירא תשע"ח

סנהדרין קי-קיג מכות ב-ד

דף קי אשת און בן פלת סתרה את שערה וכל מי שבא לקרוא לו כשראה אותה חזר לאחוריו ובינתיים נבלעו,

אשת קרח אמרה לו ראה מה עשה משה, הוא מלך את אחיו עשה כהן גדול ואת בני אחיו עשה סגני כהונה, וכשבאה תרומה היא הולכת לכהן וכשהלוי מקבל מעשר הוא צריך לתת מזה מעשר לכהן, ועוד שמשה גזו את שערכם ועשה אתכם כגלל אמר לה גם הוא גילת את שערו אמרה לו שהוא אמר תמות נפשי עם פלישתים, ועוד שאמר לכם לעשות תכלת ואם התכלת נחשב מצוה הלבש את אנשיך, ומה שכתוב חכמות נשים בנתה ביתה זו אשת און בן פלת ואולת בידה תהרסנה זו אשת קורח.

מה שכתוב ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמישים ומאתים מיוחדים שבעדה קריאי מועד שידעו לעבר שנים ולקבוע חדשים, אנשי שם שהיה להם שם בכל העולם, וישמע משה ויפול על פניו אמר ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן שהשמועה היא שחשדוהו מאשת איש שכתוב ויקנאו למשה במחנה ולמד מזה ר' שמואל בר יצחק שכל אחד ואחד קנא לאשתו ממשה שכתוב ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה,

ר"ל אמר על הפסוק ויקם משה וילך אל דתן ואבירם שלא מחזיקים במחלוקת כדברי רב שהמחזיק במחלוקת עובר בלאו של לא יהיה כקורח וכעתו, ורב אשי אומר שראויה לו צרעת שכתוב כאן ביד משה לו וכתוב ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך.

ר' יוסי אומר שהחולק על מלכות בית דוד ראוי להכישו נחש שכתוב ויזכה אדוניוהו צאן ובקר ומריא עם האבן הזוחלת וכתוב עם חמת זוחלי עפר, ורב חסדא אומר שהחולק על רבו כחולק על השכינה שכתוב בהצותם על ה', ורב חמא בר חנינא אומר שהעושה מריבה עם רבו כעושה עם השכינה שכתוב המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה', ור' חנינא בר פפא אומר שהמתרעם על רבו כמתרעם על השכינה שכתוב לא עלינו תלונותיכם כי על ה', ור' אבהו אומר שהמהרהר אחר רבו כמהרהר על השכינה שכתוב וידבר העם באלוהים ובמשה,

ר"ל אומר שהפסוק עושר שמור לבעלי לרעתו נאמר על עושרו של קורח, ומה שכתוב ואת כל היקום אשר ברגליהם אמר ר"א שזה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, ור' לוי אומר שמפתחות בית גנזיו של קורח היו משא ג' מאות פרדות לבנות וזה רק המפתחות והמנועלים, ור' חמא בר חנינא אומר שיוסף הטמין במצרים ג' מטמוניות, אחת מצא קורח ואחת מצא אנטונינוס בן אסירוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא.

ר' יוחנן אומר שקורח עצמו אינו מהבלועים ולא מהשרופים שכתוב בבליעה ואת כל האדם אשר לקורח ולא קורח עצמו, ובשרופים כתוב באכל האש את חמישים ומאתים איש ולא קורח, אך בברייתא שינו שקורח הוא מהשרופים ומהבלועים שכתוב ותבלע אותם ואת קורח וכתוב ואש יצאה מאת ה' ותאכל את חמישים ומאתים איש וקורח עם. **רבא דרש** בפסוק שמש ירח עמד זבולה לאור חציך הילכתי, שהשמש והירח עלו לזבול ואמרו רבונו של עולם אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא ואם לא נצא, וזרק בהם חצים ואמר להם על כבודי לא מחיתם ועל כבודו של בשר ודם מחיתם והיום אינם יוצאים אם לא מכים בהם. **עוד דרש** רבא בפסוק ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה שמשא אמר לפני ה' אם בריאה שקיימת והיינו גיהנם מוטב ואם לא יברא ה' ואין לומר שיברא ממש שהרי כתוב ואין כל חדש תחת השמש אלא לקרב את הפתח.

שנו בשם רב על הפסוק ובני קרח לא מתו שהתבצר להם מקום בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה ורבה בר בר חנה אמר שפעם הלך בדרך וישמעאלי אחד אמר לו בא ואראה לך את בלועי קרח וראיתי שני נקבים שיצא משם עשן והוא לקח גיזת צמר וטבל אותה במים ונתנה בראש הרומח שלו והעבירה בעשן וזה חנוך אמר לי שמע מה שהם אומרים ושמעתי שהם אומרים משה אמת ותורתו אמת והם בדאים, **עמוד ב** ואמר לי שכל ל' יום הגיהנם מחזיר אותם כבשר בקלחת והם אומרים משה אמת ותורתו אמת והם בדאים.

שנו בברייתא שר"ע סובר שלדור המדבר אין חלק לעוה"ב שכתוב במדבר הזה יתמו ושם ימותו, שיתמו בעוה"ז וימותו לעוה"ב, ועוד כתוב אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחת, ור"א אומר שהם באים לעוה"ב שכתוב אספו לי חסידיו כורתי בריתי עלי זבח ומה שכתוב אשר נשבעתי הכוונה שנשבעתי אך אני חוזר בי, ור' יהושע בן קרחה סובר שהפסוק הזה נאמר כנגד דורות הבאים אספו לי חסידיו אלו

הצדיקים שבכל דוד ודור, כורתי בריתי אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמם על כבשן האש, עלי זבח אלו ר"ע וחביריו שמסרו עצמם לשחיטה על דברי תורה, ור"ש בן מנסיא סובר שדור המדבר באים לעוה"ב שכתוב ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברינה, ורבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שר"ע עזב כאן את חסידותו שכתוב הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ואם אחרים באים בזכות הדור הזה ק"ו הם עצמם.

משנה לר"ע עשרת השבטים אינם עתידים לחזור שכתוב וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה וכמו שיום הולך ואינו חוזר כך הם ילכו ולא יחזרו, ור"א למד את הפסוק שכמו יום שמאפיל ומאיר כך עשרת השבטים שיש להם אפילה היא מאירה להם. **גמרא** בברייתא למד ר"ע שעשרת השבטים לא באים לעוה"ב מהפסוק ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול, ויתשם בעוה"ז וישליכם בעוה"ב, ור"ש בן יהודה איש כפר עכו למד בשם ר"ש שאם מעשיהם כיום הזה הם חוזרים ואם לא אינם חוזרים, ורבי אומר שהם באים לעוה"ב שכתוב כיום ההוא יתקע בשופר גדול, ואמר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן שר"ע עזב את חסידותו שכתוב הלוך וקראת את הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משובה ישראל נאם ה' ולא אפיל פני בכס כי חסיד אני נאם ה' לא אטור לעולם, וחסידות ר"ע כמו ששינו שלר"ג קטני בני רשעי ישראל לא באים לעוה"ב שכתוב כי הנה היום בא בוער כתנור והיה כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבקות אשר לא יעזוב להם שרש וענף, שורש בעוה"ז וענף בעוה"ב, ור"ע סובר שהם באים לעוה"ב שכתוב שומר פתאים ה' ובכרכי הים קוראים לתינוק פתיא, ועוד כתוב גודו אילנא וחבלוהי ברם עיקר שרשוהי בארעא שבוקו, ומה שכתוב לא יעזוב להם שורש וענף הכוונה שלא יניח להם לא מצוה ולא שיוור מצוה, ועוד יש לפרש שורש זה נשמה וענף זה הגוף, אך קטני בני רשעי עכו"ם לכו"ע אינם באים לעוה"ב, ור"ג למד את זה מהפסוק ותאבר כל זכר למו.

נחלקו ר' חייא ור"ש בן רבי מתי תינוק שמת בא לחיי עוה"ב, אם משעת לידתו שכתוב יבואו ויגידו צדקתו לעם נולד כי עשה, או משעה שהוא דיבר שכתוב זרע יעבדנו יסופר לה' לדור, ורבינא סובר משעה שנזרע שכתוב זרע יעבדנו, ור"ג בר יצחק אומר משעה שנימול שכתוב עני אני וגווע מנוער נשאתי אימך אפונה, ובשם ר"מ שנו משעה שהוא אומר אמן שכתוב פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים ואין לקרוא שומר אמונים אלא שאומרים אמנים.

דף קיא ר' חנינא אומר שאמן זה ר"ת קל מלך נאמן. **ר"ל מבאר** בפסוק לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חוק ואמר ר"ל למי שמשירי אפילו חוק אחד ור' יוחנן אמר שהקב"ה לא רוצה שידונו כך לכף חובה אלא אפילו אם לא למד אלא חוק אחד, וכן נחלקו בפסוק והיה בכל הארץ נאם ה' פי שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יוותר בה, ור"ל למד שליש של בני שם, ור' יוחנן אמר שאין הקב"ה רוצה שידונו כך אלא אפילו שליש של נח יוותר, וכן נחלקו בפסוק כי אנכי בעלתי בכס ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה ור"ל אומר שהדברים כפשוטם, ור' יוחנן אומר שאין הקב"ה רוצה שידונו כך אלא הכוונה שאחד מעיר מזכה את כל העיר ושנים ממשפחה מזכים את כל המשפחה, וכן דרש רב כהנא לפני רב שהדברים כפשוטם ואמר לו רב שלא נח להקב"ה לדרוש כך אלא אחד מעיר מזכה את כל העיר ואחד ממשפחה מזכה את כל המשפחה.

רב ראה שרב כהנא חופף ראשו ואז בא לשבת לפניו אמר לו רב ולא תמצא בארץ החיים אמר לו רב כהנא אתה מקללני אמר לו רב שאני לומד את הפסוק שהתורה לא תמצא במי שמחיה עצמו עליה.

רב סימאי אומר שבפסוק אחד נאמר ולקחתי אתכם לי לעם וכתוב והבאתי אתכם ויש להקיש יציאתם ממצרים כביאתם לארץ שנכנסו רק שנים מתוך ס' ריבוא כך יצאו ממצרים שנים מתוך ס' ריבוא והשאר מתו בימי אפלה, ואמר רבא שכך יהיה בימות המשיח שכתוב וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים.

ר"א בן ר' יוסי אמר שכשהיה באלכסנדריה של מצרים אמר לו זקן אחד בא אראך מה עשו אבותי לאבותיך מהם טיבעו ביס מהם הרגו בחרב מהם מעכו בכנין, ועל זה נענש משה שאמר ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, אמר לו הקב"ה חבל על האבות שאבדו ואינם נמצאים שנגלית לאברהם יצחק ויעקב בקל ש-די ולא אמרו לי מה שמך, שהבטחתי לאברהם קום התהלך בארץ לארכה ולרבה כי לך אתננה וכשבקש מקום לקבור את שרה לא מצא עד ששילם ד' מאות

שקלי כסף ולא הרהר אחר מדותי, וליצחק אמרתי גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך וכשבקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו ללא מריבה שכתוב ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ולא הרהר אחר מדותי, וליעקב אמרתי הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה וכשביקש מקום לטוע אהלו לא מצא עד שקנה במאה קשיטה ולא הרהר אחר מדותי ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת לי בתחילה מה שמך ואח"כ אתה אומר והצל לא הצלת את עמך, עתה תראה אשר אעשה לפרעה שתראה רק את מלחמת פרעה אך לא את מלחמת ל"א מלכים.

מה שכתוב וימהר משה ויקד ארצה וישתחו ר' חנינא בן גמליאל אומר שהוא ראה את מדת ארץ אפים, ורבנן אומרים שהוא ראה את מדת אמת, ושנינו כמ"ד שהוא ראה את מדת ארץ אפים ששנינו שכשעלה משה למרום הוא מצא שהקב"ה כתב ארץ אפים אמר לו האם זה רק לצדיקים אמר לו הקב"ה אף לרשעים אמר משה רשעים יאבדו, אמר לו הקב"ה תראה שתצטרך לך שכשחטאו ישראל אמר לו ה' לא אמרת לי ארץ אפים לצדיקים **עמוד ב** אמר לו משה הרי אמרת לי אף לרשעים ועל זה נאמר ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר, ר' חנינא עלה במדרגות בית ר' שילא והוא שמע תינוק שאומר על הפסוק עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש ה' לאורך ימים וסמוך לך הפסוק תפלה למשה איש האלוקים, אמר ר' חנינא א"כ משמע שמהו ראה את מדת ארץ אפים.

ר"א בשם חנינא אומר שהקב"ה עתיד להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק שכתוב ביום ההוא יהיה ה' צבקות לעטרת צבי ולצפירת תפארה לשאר עמו, ויש לפרש לעטרת צבי למי שעושה רצונו ומצפה לישעתו, ואין לומר שלכולם אלא רק לשאר עמו למי ששם עצמו כשיריים,

מה שכתוב בפסוק ולרוח משפט לירושב על המשפט ולגבורה משיבי מלחמה שערה, לרוח משפט הכוונה לרודה את יצרו ולירושב על המשפט הכוונה לדיין שדן דין אמת לאמיתו ולגבורה זה המתגבר על יצרו, משיבי מלחמה שערה זה מי שנושא ונותן במלחמתה של תורה, שערה אלו המשכימים ומעריבים לביהכנ"ס וביהמ"ד, ומדת הדין אומרת לפני הקב"ה מה נשתנו אלו מאלו, ואומר הקב"ה וגם אלו ביין שגו ובשיכר תעו פקן פליליה ופוקה הכוונה לגיהנם שכתוב ולא תהיה לך זאת לפוקה ופליליה זה דינים שכתוב ונתן בפלילים.

משנה לאנשי עיר הנדחת אין חלק לעוה"ב שכתוב יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את יושבי עירם, ונהרגים רק כשמדיחיה מתוך העיר ומאותו השבט ועד שיודה רובה והמדיחים היו אנשים ואם הדיחיה נשים וקטנים או שרק מיעוטה הודחה או שמדיחה הם מחוצה לה דינם כיהודים. וצריכים ב' עדים והתראה לכל אחד ואחד והתומרה ביחידים על רבים שהם בסקילה ולכן ממונם פלט אך רבים בסייף ולכן ממונם נאבד, נאמר בפסוק הכה תכה את יושבי העיר הזאת לפי חרב אך אם היו בה שיירות חמרים וגמלים הם מצילים אותה, שכתוב החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב ולמדו מכאן שנכסי צדיקים שבתוכה אובדים ושמוחצה לה נצולים, אך של רשעים בין שהם בתוכה בין שהם מחוצה לה הם אובדים שכתוב ואת כל שללה תקבוצ אל תוך רחובה, אם אין לה רחוב עושים לה רחוב ואם הרחבה מחוצה לה כונסים אותה לתוכה שכתוב ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל לה' אלו קיין וכתוב שללה למעט שלל שמים ולמדו מכאן שההקדשות שבה יפדו ותרומות יקבצו ומעשר שני וכתבי הקדש יגזזו, ולמד ר"ש ממה שכתוב כליל לה' אלו קיין שאמר הקב"ה שאם אתם עושים דין בעיר הנדחת מעלה אני עליכם כאילו אתם מעלים עולה כליל לפני, ר' יוסי הגלילי למד מהפסוק והיתה תל עולם שלא תיעשה גינות ופרדסים ור"ע למד מהפסוק לא תבנה עוד שלא תבנה כמו שהיתה אך תיעשה גינות ופרדסים, מהפסוק ולא ידבק בידך מאומה מן החרם יש ללמוד שכשהרשעים בעולם יש חרון אף בעולם וכשנאבדו מהעולם מסתלק חרון אף מהעולם. **גמרא** שנו בברייתא על הפסוק ויצאו הם ולא שלוחם, ומאנשים לומדים דוקא ששנים מדיחים או למעט נשים וקטנים, בני בליעל בנים שפרקו עול שמים מצואריהם מקרבך למעט מהספר, יושבי עירם ולא יושבי עיר אחרת, ומלאמר לומדים שצריך עדים והתראה לכל אחד ואחד.

לר' יוחנן מחלקים עיר אחת לשני שבטים ולר"ל לא מחלקים עיר אחת לשני שבטים ור' יוחנן מוכיח ממשנתנו שכתוב עד שיהיו מדיחיה מאותה העיר ומאותו שבט משמע שבעיר אחת ישנם גם משבט אחר, ויש לדחות שמדובר בשבט שבו בירושלם או שניתן לו במתנה, איש להוכיח מהפסוק עירם תשע מאת שני השבטים האלה משמע ארבע ומחצה לכל שבט וא"כ נחלקה עיר אחת לב' שבטים, ויש לדחות שהיו ד' משבט אחד וה' משבט אחר, אך קשה שא"כ היה לפסוק לפרש כמה מכל שבט,

דף קיב הסתפקו במקרה שהודחו מעצמם, שהתורה אמרה וידיחו דוקא שיודחו ע"י אנשים או אפילו מעצמם, ולכאורה יש להוכיח מדברי המשנה שהדחה בנשים וקטנים אינה הדחה ולכאורה מדוע זה יהיה פחות מהודחו מעצמם, ויש לדחות שאם הודחו מעצמם זה חמור יותר

שאו הם אדוקים יותר אך אם הודחו ע"י נשים וקטנים הם רק נגררו אחריהם.

המשנה אומרת שדין עיר הנדחת הוא בהודחה רובה ומבאר רב יהודה שדנים וחובשים דנים וחובשים עד שמגיעים לרוב, ועולא מקשה שא"כ יש כאן עינוי דין, ועולא מבאר שבתחלה דנים וסוקלים דנים וסוקלים עד שמגיעים לרוב, ור' יוחנן סובר כעולא ור"ל אומר שמרבים להם בתי דינים, ויש להקשות שר' חמא בן ר' יוסי דרש בשם ר' אושעיא על הפסוק והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא שרק איש ואשה מוציאים לשערך ולא עיר שלמה אלא רק לב"ד הגדול אלא יש לומר שמרבים להם בתי דינים שמעיינים בדינם ומעלים אותם לב"ד הגדול שגומרים דינם והורגים אותם.

שנו בברייתא שחמרת וגמלת שעוברים ממקום למקום ולנו בתוכה והודחו עמה אם שהו בה ל' יום דינם בסייף וממונם אבד ואם לא שהו בה ל' יום דינם בסקילה וממונם ניצל, ויש להקשות שלגבי צדקה נאמר כמה יהיה בעיר ויהיה כאנשי העיר י"ב חדש, ור"א אומר ששם מדובר להקרא מבני העיר אך הוא נחשב מיושבי העיר כבר מל' יום וכן שנינו שמי שמודר הנאה מבני העיר אם יש אדם ששהה שם י"ב חדש אסור להנות ממנו ואם שהה פחות מכך מותר להנות ממנו ואם נדר מיושבי העיר אסור באדם ששהה ש' יום ומותר במי ששהה פחות מל' יום.

שנו בברייתא שהפסוק החרם אותה וכל אשר בה ממעט נכסי צדיקים שמחוצה לה ומכל אשר בה מרבים נכסי צדיקים שבתוכה, שללה למעט שלל שמים, ואת כל שללה לרבות נכסי רשעים שמחוץ לה.

אמר ר"ש מדוע אמרה התורה שנכסי הצדיקים שבתוכה אובדים שהממון שגרם להם לגור בעיר הזו הולך לאיבוד,

רב חסדא אומר שנכסי רשעים שחוצה לה אובדים רק בנקבצים לתוכה באותו יום, עוד אמר רב חסדא שפקדונות של אנשי העיר מותרים ולכאורה אם הם של אנשי עיר אחרת והם בעיר פשוט שהם מותרים כי זה לא שללה, ואם זה שלהם וזה נמצא בעיר אחרת, אם נקבצים לתוכה מדוע מותרים ואם אינם נקבצים לתוכה כבר אמר את זה רב חסדא קודם, ויש לומר שמדובר שזה של עיר אחרת והם בתוכה אך קבלו עליהם אחריות והיינו אומרים שע"י קבלת אחריות זה כאילו שלהם, קמ"ל שלא.

רב חסדא אומר שבהמה שחציה של אנשי עיר הנדחת וחציה של אנשי עיר אחרת מותרת אך עיסה שחציה שלהם וחציה של עיר אחרת אסורה והחילוק הוא שבהמה לא ניתנת לחלוקה אך עיסה היא כאילו נחלקה.

רב חסדא מסתפק אם מועיל שחיטה בבהמת עיר הנדחת כדי לטהרה מטומאת נבילה שהתורה אמרה לפי חרב ואין חילוק אם נשחטה או נהרגה או שם שחטה זה מועיל לטהר אותה נשאר בתיקו.

רב יוסף מסתפק בשיעור צדקניות שבתוכה ור"א מקשה א"כ של רשעיות אסור הרי כתוב תקבץ ושרפת מה שחסר רק לקבץ ולשרוף ולא מה שחסר תלישה קיבוץ ושריפה אלא אומר רבא שהספק הוא בפאה נכרית ולכאורה אם זה מחובר אליה זה כגופה, ויש לומר שמדובר שזה תלוי ביתד ואינו קשור בה עכשיו והספק הוא אם זה נכסי צדיקים שבתוכה וזה אבד, או כיון שהיא נכנסת ויוצאת עמו זה כלבוש שלה, ונשאר בתיקו.

שנו בברייתא על הפסוק תקבוצ אל תוך רחובה שלר' ישמעאל אם אין לה רחוב אינה נעשית עיר הנדחת, ולר"ע אם אין לה רחוב עושים לה רחוב, ונחלקו במלה רחובה אם הכוונה שהיה רחוב מתחילה או אפילו שנעשה עכשיו.

עמוד ב שנו בברייתא שאם היו בה קדשי מזבח ימותו וקדשי בדק הבית יפדו, תרומות יקבצו ומעשר שני וכתבי הקדש יגזזו ור"ש למד מבהמתה למעט בהמת בכור ומעשר ומשללה ממצעים כסף הקדש וכסף מעשר, ויש להקשות מדוע קדשי מזבח ימותו שנאמר שירעו עד שיסתאבו וימכרו ודמיהם יפלו לנדבה, ר' יוחנן מבאר שזבח רשעים תועבה ור"ל מבאר שמדובר בקדשים שחייב באחריותם וכדעת ר"ש שזה ממון בעלים, אך קשה שאם הסיפא בברייתא זה דעת ר"ש א"כ הרישא זה לא כר"ש, ויש לומר שברישא מדובר בקדשים קלים וכדעת ר' יוסי הגלילי שזה ממון בעלים, אך קשה שא"כ יש לדייק שקדשי קדשים יפדו וא"כ מדוע הברייתא מחלקת בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית הרי ניתן לחלק בקדשי מזבח בין קדשים קלים לקדשי קדשים, ויש לומר שכיון שבקדשי קדשים כלול חטאת שמתו בעליה לכן זה לא חילוק ברור, ולכאורה מובן מדוע ר' יוחנן לא למד כר"ל מצד הפסוק זבח רשעים תועבה אך קשה מדוע ר"ל לא ביאר כר' יוחנן, ויש לומר שהוא למד שזבח רשעים נקרא רק כשזה בעין אך אם היה שנינו זה כבר לא נקרא זבח רשעים.

ר"ש מיעט בהמת בכור ומעשר ולכאורה תמימים כבר מיעטנו משללה ולא שלל שמים ובעלי מומים זה באמת נכלל בשללה, ורבינא מבאר שאכן מדובר בבעלי מומין ור"ש למד שרק מה שנכלל בכלל בהמתך אבד אך בכור ומעשר לא נכללים בבהמתך כי הם נאכלים בתורת בכור ומעשר וזה נקרא שלל שמים וזה לא כדברי שמואל שאומר הכל קרב והכל נפדה וביאור דבריו שמה שקרב כשהוא תם ונפדה כשיש בו מום

ממעטים משללה ומה שקרב בתמות ואינו נפדה במומו כגון ככור ומעשר ממעטים מבהמתה.

רב חסדא אומר שרק תרומות שהם ביד ישראל ירקבו אך תרומה שביד כהן תשרף כיון שהיא ממנו, ורב יוסף מקשה שבמשנה כתוב שמעשר שני יגנו והרי זה לא שונה מתרומה ביד כהן אלא יש לפרש בדברי רב חסדא שרק תרומה ביד כהן תרקב אך כשהיא עדיין ביד ישראל הוא יתן אותה לכהן שבעיר אחרת.

שנינו בברייתא שלר"מ עיסה של מעשר שני פטורה מחלה ולחכמים חייבת בחלה ואמר רב חסדא שנחלקו במעשר שני בירושלים שלר"מ הוא ממון גבוה ולחכמים הוא ממון הדיוט אך בגבולים לכו"ע פטור מחלה ורב יוסף מקשה ממשנתנו שכתוב שמעשר שני יגנו והרי לא מדובר בנעשית עיר הנדחת ואם מדובר במעשר של עיר אחרת שעלה לירושלים א"כ כבר קלטוהו מחיצות א"כ מדובר בגבולים ובכ"ז יגנו ויש לדחות שמדובר בשל עיר אחרת שעלה לירושלים בטומאה ואין לומר שנפדהו כדעת ר"א שפודים מעשר שני טמא בירושלים שכתוב כי לא תוכל שאתו ושאת הכוונה אכילה כמו שכתוב וישא מאת מאת פניו אלא מדובר במעשר שנקנה,

דף קיג אך קשה שגם בלקוח ניתן לפדותו שהרי שנינו שהלקוח בכסף מעשר שנטמא יפדה, יש לומר שהמשנה סוברת כר' יהודה שיקבר אך לפ"ז בכל מקרה יקבר גם כשאינו של עיר הנדחת אלא יש לומר שמדובר בטהור ובאופן שנפלו המחיצות וכרבא שאמר שמחיצה לאכול בירושלים היא מדאורייתא אך לקלוט שלא יפדה עוד זה רק מדרבנן והם גזרו רק כשיש עדיין מחיצות אך כשנפלו לא גזרו בהם שלא לפדותם.

לכאורה דברי המשנה שכתבי הקדש יגנו זה לא כר"א שאומר שאם יש בה מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת שכתוב ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל וכשיש מזוזה לא ניתן לשרוף לגמרי שהרי כתוב לא תעשון כן לה' אלוקים.

לכאורה נחלקו ר' יוסי הגלילי ור"ע בדברי ר' אבין בשם ר' אילעא שבמקום שהכלל בעשה והפרט בלא תעשה אינו נדרש בכלל ופרט שכתוב חל עולם וזה לגמרי ולא תבנה עוד הוא פרט שרק בבנין נאסר, ור"ע לא סבר כר' אבין שזה לא כלל ופרט ור' יוסי סבר כר' אבין וא"כ זה לא כלל ופרט, ויש לדחות שכולם סוברים כר' אבין ונחלקו במלה עוד שלר' יוסי משמע לגמרי ולר"ע משמע רק לכמו שהיתה.

שנו בברייתא שאילנות תלושים שבה מחוברים מותרים ושל עיר אחרת אסור רב תלושים בין מחוברים, ויש לרדק מהי אותה עיר אחרת ומבאר רב חסדא שהיא יריחו שנאמר והיתה העיר ההיא חרם לה' וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני ה' אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו בכורו ויסדנה ובצעירו יציב דלתיה, ושנינו שאסור לקרוא את יריחו על שם עיר אחרת ואסור לקרוא עיר אחרת על שם יריחו, שכתוב בנה חיאל בית האלי את יריחו באבירם בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה ושנינו שבאבירם בכורו רשע לא היה לו ללמוד אך בצעירו היה לו ללמוד ולכאורה מדוע אבירם ושגוב נקראים רשעים אלא יש לפרש שאותו רשע היה לו ללמוד מאבירם בכורו לשגוב צעירו, ולכאורה קשה בפסוק שפשוט שאם אבירם בכורו א"כ שגוב הוא צעירו ויש לבאר שלומדים מכאן שהוא קבר את בניו מאבירם עד שגוב, ואחאב היה השושבין שלו והוא הגיע עם אליהו לשאול בשלומו בבית האבל ואחאב אמר אולי יהושע קילל שלא יקראו את יריחו בשם עיר אחרת ולא עיר אחרת בשם יריחו ואליהו הסכים עמו, ואמר אחאב אם קילת משה שכתוב וסרתם ועבדתם אלוהים אחרים וחרה אך ה' ועצר את השמים וזה לא התקיים והרי אני העמדתי פסל על כל תלם ותלם ולא מפסיק המטר לבא א"כ איך קילת התלמיד מתקיימת, ומיד כתוב ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד חי ה' אלוקי ישראל אם יהיה טל ומטר והוא ביקש רחמים והוא קיבל את מפתח הגשמים וכתוב ויהי דבר ה' אליו לאמר לך מזה ופנית לך קדמה ונסתרת בנחל כרית וכתוב והעורבים מביאים לחם ובשר בבוקר, ומבאר רב יהודה בשם רב שהם הביאו את האוכל מטבחי אחאב וכתוב ויהי מקץ ימים וייבש הנחל כי לא היה גשם בארץ וכשראה אליהו שיש צער בעולם נאמר והיה דבר ה' אליו לאמר קום לך צרפתה, וכתוב ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית ואליהו ביקש רחמים לקבל את מפתח תחית המתים ואמר לו שג' מפתחות לא נמסרו לשליח של חיה גשמים ותחית המתים, וא"כ יאמרו ששני מפתחות ביד התלמיד ורק אחד בידי הרב, הבא מפתח גשמים ותקבל את מפתח תחיית המתים שכתוב לך אראה אל אחאב ואתנה מטר, ודרש אותו גלילי לפני רב חסדא שהמשל של אליהו דומה לאדם שטרקו את השער ואבד לו המפתח, ור' יוסי דרש את זה בצפורי שאבא אליהו **עמוד ב** הוא קפדן ואליהו שהיה רגיל לבא אליו נכסה ממנו ג' ימים וכשחזר אמר לו מדוע לא באת אלי אמר לו אליהו שקראת לי קפדן אמר ר' יוסי זה שלא הגעת הוא ראייה לך שאתה קפדן.

המשנה אומרת שיש חרון אף בעולם כשיש בו רשעים ואמר רב יוסף שמדובר בגנבים.

שנו בברייתא שכשבא הרשע לעולם בא חרון לעולם שכתוב בבא רשע בא גם בוז ועם קלון חרפה, וכשאבד הרשע מהעולם באה טובה לעולם שכתוב ובאבד רשעים רנה וכשצדיק נפטר מהעולם באה רעה לעולם שכתוב הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק וכשצדיק בא לעולם באה טובה לעולם שכתוב זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו.

ת.ו.ש.ל.ב.ע

מסכת מכות

פרק כיצד העדים

דף ב

משנה כיצד העדים נעשים זוממים: אם אמרו מעידים אנו שאיש פלוני הוא בן גרושה וחלוצה לא אומרים שהעדים יעשו תחתיו בני גרושה וחלוצה אלא לוקים ארבעים, וכן אם מעידים על פלוני שהוא חייב גלות לא אומרים שהם יגלו תחתיו אלא לוקה ארבעים. **גמרא** יש להקשות הרי בעדות בן גרושה לא מקיימים בהם דין הזמה, ועוד קשה ששנינו לקמן שהזמה היא באופן שאמרו להם איך אתם מעידים הרי באותו היום הייתם עמנו במקום פלוני הרי אלו זוממים משמע שברישא אינם זוממים, ויש לומר שהתנא מדבר על המשנה בסוף סנהדרין שאומרת שכל הזוממים מקדימים למיתה שהעידו עליה מלבד זוממי בת כהן ובעלה שלא נהרגים במיתה שהעידו אלא במיתה אחרת ומוסיפה המשנה שיש עוד מקרה של עדים זוממים שלא עושים בהם כלל דין הזמה אלא רק מלקות כגון שהעידו שפלוני הוא בן גרושה וחלוצה שלא אומרים שהן יעשו תחתיו בני גרושה וחלוצה.

ריב"ל מבאר שלא מתקיים כאשר זמם בעדות בן גרושה שכתוב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ולא לזרעו ואין לומר שנפסול אותו ולא את זרעו כי צריך כאשר זמם לעשות ובאופן זה לא נעשה כאשר זמם, ובר פדא אומר שלומדים מק"ו שאם כהן שנשא גרושה ומחלל את זרעו הוא לא מתחלל, עד הבא לחלל ולא חילל ק"ו שלא יתחלל, ורבינא מקשה א"כ נבטל לגמרי את דין כאשר זמם **עמוד ב** שאם נהרג כבר על ידי העדים לא הורגים אותם א"כ מי שבא לסקול ולא נסקל על ידם ודאי לא נהרוג אותם, אלא מתורץ רק כדברי ריב"ל.

ר"ל מבאר שהעדים לא גולים שכתוב הוא ינוס אל אחת הערים האלה ולא זוממים, ור' יוחנן למד מק"ו שאם הרוצח עצמו במזיד לא גולה, העדים שלא עשו מעשה במזיד ודאי לא יגלו אך יש לדחות שרוצח במזיד לא גולה כדי שלא יתכפר לו בגלות אך העדים שלא מת על ידם יגלו כדי שיתכפר להם, אלא מתורץ כדברי ר"ל.

עולא אומר שיש רמז לעדים זוממים מהתורה אך קשה הרי זה פסוק מפורש ועשיתם לו כאשר זמם אלא רמז שעדים זוממים לוקים מהתורה שכתוב והצדיק את הצדיק והרשעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע, וקשה וכי בגלל שהדיינים הצדיקו את הצדיק והרשעו את הרשע לכן יכו אותו אלא מדובר בעדים שהרשעו את הצדיק ובאו עדים אחרים והצדיקו את הצדיק ועשו את העדים רשעים ואז והיה אם בן הכות הרשע, אך קשה שילקו מצד לא תענה, ויש לומר שזה לאו שאין בו מעשה שלא לוקים עליו.

שנו בברייתא שנאמר ד' דברים בעדים זוממים: שאינם נעשים בני גרושה וחלוצה, ואינם גולים, ואינם משלמים כופר, ואינם נמכרים לעבד עברי, ולר"ע גם אינם משלמים על פי עצמם, אינם נעשים בני גרושה וחלוצה ואינם גולים כדלעיל, ואינם משלמים כופר כי כופר הוא כפרה והם לא שייכים לכפרה של כופר, ורב חסדא אמר שהתנא שסובר כופר כפרה לכאורה הוא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה שנחלקו בפסוק ונתן פדיון נפשו שלת"ק דמי מזיק ולר' ישמעאל דמי ניזק ונחלקו אם כופר כפרה או רק ממון ורב פפא דוחה שגם לת"ק כופר הוא כפרה ונחלקו רק בשומא אם שמים במזיק או בניזק, ונחלקו שלת"ק לומדים גזירה שוה יושבת יושבת מדמי ולדות ושם זה דמי ניזק וגם בכופר זה דמי ניזק ור' ישמעאל דייק בפסוק ונתן פדיון נפשו של עצמו, ות"ק סובר שזה פדיון נפשו של המזיק אך שמים בניזק.

רב המנונא סבר שאינם נמכרים לעבד עברי דוקא באופן שיש לנידון שכמו שהוא לא נמכר כך הם לא ימכרו אך כשאין לנידון כמו שהוא ימכר כך הם ימכרו, אך קשה שהעדים יאמרו לו הרי אם היה לך לא היית נמכר כך אנו לא נמכר, אלא יש לומר שרב המנונא הביין שכשיש לו להם לא ימכרו אך כשאין לו ולהם הם ימכרו, ורבא אמר שיש ללמוד מהפסוק ונמכר בגנבתו ולא בזממו.

יש לבאר בטעמו של ר"ע שעדים זוממים זה קנס שלא משלמים על פי עצמם, ורבה מוכיח שזה קנס שהרי לא עשו מעשה והם נהרגים ומשלמים, ור"נ מוכיח שהממון הוא ביד הבעלים ובכ"ז הם משלמים, **דף ג** ואם כוונת ר"נ שהם לא עשו מעשה א"כ זה כדברי רבה, ויש לומר וכן אמר ר"נ.

רב יהודה אומר בשם רב שעד זומם משלם לפי חלקו אין לומר שכוונתו שכל אחד משלם חצי, כי כבר שנינו לקמן משלשים בממון

ולא במלקות, ואם כוונתו שכשהזז אחד מהם הוא משלם את חלקו אך אין הדין כך שהרי שנינו שעד זומם לא משלם עד שזיזונו שניהם, ורבה מבאר שמדובר שהעד אומר עדות שקר העדתי, אך יש לדחות שאינו נאמן בכך שהרי כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אלא מדובר שהעד אומר העדנו והזומנו בב"ד פלוני, אך לפ"ז זה לא כדעת ר"ע שאינו משלם על פי עצמו, ויש לומר שמדובר שהוא אומר העדנו והזומנו בב"ד פלוני וחייבנו ממונו והחירושה הוא שלא נאמר שכשאינו יכול לחייב את חבירו הוא לא יחייב את עצמו, קמ"ל שהוא יכול לחייב את עצמו.

משנה אם העידו על איש פלוני שגירש את אשתו ולא שילם לה כתובתה והורי בין כך סופו לתת את כתובתה, ישומו כמה אדם רוצה לשלם על הכרית אשה על הצד שהיא תתאלמן או תתגרש ואם היא תמות קודם ירשנה בעלה. **גמרא** לרב חסדא השומא היא כבעל כמה אדם משלם על זכות ספיקו שלא ישלם את הכתובה, ורב נתן בר אושעיא אומר ששמים כמה משלמים על זכות ספקה של האשה אך ישלמו רק את השאר, ורב פפא אומר ששמים את זכות ספקה של האשה בכתובה עצמה בלי נכסי מילוג שלה.

משנה אם העידו שפלוני חייב אלף זוז לחבירו על מנת שישלם עוד לי יום והלוה אומר שהוא התחייב להחזיר עד עשר שנים שמים כמה אדם מוכן לשלם על כך שהוא ישיב ההלוואה רק אחר עשר שנים. **גמרא** רב יהודה אומר בשם שמואל שמי שהלוה לחבירו לעשר שנים השביעית משמטת את החוב **עמוד ב** ואף שבשמיטה עצמה הוא לא מגיע לכלל לא יגוש אך בסוף הוא יבא לידי כך לכן השמיטה משמטת, ורב כהנא מקשה ממשנתנו שאומדים כמה אדם מוכן לשלם כדי לדחות את תשלום החוב לעשר שנים ואם נאמר ששמיטה משמטת א"כ הם רצו לחייב אותו בכל החוב, ורבה מבאר שמדובר שהלוה באופן שאין שביעית משמטת כגון מלוה על המשכון או שהוא מסר שטרותיו לב"ד, וללישנא בתרא רב יהודה אמר בשם שמואל שהמלוה לחבירו לעשר שנים שביעית אינה משמטת אף שאח"כ הוא יבא לגבייה אך בשמיטה זה לא בא לגבייה ורב כהנא הוכיח ממשנתנו שאומדים כמה אדם משלם על דחיית החוב לי' שנים ואם שביעית משמטת א"כ ישלמו לו את כל החוב, ורבה דוחה שמדובר בהלוה באופן שאין שביעית משמטת כגון מלוה על המשכון או מוסר שטרותיו לב"ד.

עוד אמר רב יהודה בשם שמואל שמי שהלוה לחבירו על מנת ששביעית לא תשמט התנאי לא חל והשביעית משמטת, ולכאורה הטעם לכך הוא שמתנה על מה שכתוב בתורה התנאי בטל, אך קשה ששנינו שמי שמכר לחבירו על מנת שאין לך אונאה לרב יש לו אונאה ולשנינו אין אונאה אך יש לבאר כדברי רב ענן ששמואל חילק שאם אמר על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו אונאה, אך אם אמר על מנת שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה וא"כ גם כאן יש לחלק שאמר על מנת שלא תשמטני בשביעית מועיל התנאי אך אם אמר על מנת שלא תשמטני שביעית היא משמטת אותו.

שנו בבביתא שהמלוה לחבירו סתם אינו רשאי לתבעו תוך לי' יום ורבה בר בר חנה ביאר לפני רב שזה רק במלוה בשטר שאין דרך האנשים לטרוח לכתוב שטר לפחות מל' יום אך במלוה על פה יכול לתבוע תוך לי' יום, ורב אמר לו שר' חייא אמר שגם במלוה על פה לא יכול לתבוע תוך לי' יום, ושמואל אמר לרב מתנה לא תשב על רגלך עד שתבאר לי מה המקור לכך שלא יכול לתבוע הלוואה תוך לי' יום אמר רב מתנה שלומדים מהפסוק קרבה שנת השבע שנת השמיטה וקשה שודאי ששנת השבע היא שנת השמיטה אלא בא ללמד שיש שמיטה אחרת שהיא כזו והיינו המלוה לחבירו סתם שאינו יכול לתבוע תוך לי' יום ששלושים יום בשנה נחשב שנה.

רב יהודה אומר בשם רב שהפותר את בית הצואר של בגד חדש חייב חטאת ורב כהנא מקשה מה ההבדל בין זה למגופת חבית אמר לו שבית הצואר נחשב חיבור אך מגופת חבית לא נחשב חיבור והיא נחשבת כפתוחה.

עוד אמר רב יהודה בשם רב שאם נפל קורטוב יין לתוך ג' לוגים ומראם כמראה יין והם נפלו למקוה הוא לא נפסל בכך, ורב כהנא מקשה מה ההבדל בין זה למי צבע שאמר ר' יוסי שג' לוגים של מים צבועים פוסלים את המקוה, אמר רבא ששם זה נקרא מי צבע אך במקרה של רב זה נקרא יין מזוג אך קשה שר' חייא אמר שהם הורידו את המקוה אמר רבא שנחלקו בזה ר' יוחנן בן נורי ורבנן,

דף ד ששנינו ג' לוגים מים חסר קורטוב שנפל לתוכם קורטוב יין ומראיהם כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו וכן אם נפל עליהם קורטוב חלב ומראיהם כמראה מים והם נפלו למקוה הוא לא נפסל ור' יוחנן בן נורי סובר שהכל הולך אחר המראה, ור' חייא סבר כת"ק ורב סבר כר' יוחנן בן נורי אך יש לדחות שרב פפא הסתפק האם רב שנה ברישא של המשנה שנפל קורטוב יין ובתחילה היה חסר קורטוב במים ולכן הם הכשירו אך אם היה ג' לוגים מים היין לא מכשיר אותם ור' יוחנן מכשיר כיון שהכל הולך אחר המראה וא"כ רב סבר כמותו או שרב לא שנה ברישא שהמים היו חסרים קורטוב וא"כ ר' יוחנן בן נורי

חלק רק על חלב וא"כ רב אמר לכו"ע, ויש לומר שאמנם רב פפא הסתפק אך לרבא היה פשוט שרב שנה ברישא חסר קורטוב, **רב יוסף** אמר לא שמעתי שמועה זו אמר לו אביי אמרת לנו שרב לא שנה ברישא חסר קורטוב ור' יוחנן חלק על הסיפא ורב אמר לכו"ע.

עוד אמר רב יהודה בשם רב שאם נפלה חבית מלאה מים לים הגדול הטובל בה לא עלתה לו טבילה שחוששים שיהיו ג' לוגים במקום אחד ודוקא כשנפל לים שהמים עומדים אך אם נפל לנהר טהור שהמים שאובים לא עמדו במקומם, וכן שנינו שאם נפלה חבית יין לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה שחוששים לג' לוגים שהם במקום אחד וכן אם נפל שם ככר של תרומה נטמא והחידוש בככר שלא נאמר שרק טמא לא נטהר כי מעמידים אותו על חזקת טומאתו אך בככר נעמידנו על חזקת טהרתו, קמ"ל שטמא ולא מעמידים על חזקתו.

משנה לדעת ר"מ אם העידו שפלוני חייב מאתיים זוז לחבירו ונמצאו זוממים לוקים ומשלמים כיון שהשם שמחייבם מלקות הוא לא תענה והתשלום הוא מצד כאשר זמם אך חכמים סוברים שהמשלם אינו לוקה, אם העידו על אחד שהוא חייב מלקות ונמצאו זוממים לר"מ לוקים שמונים מצד לא תענה ומצד כאשר זמם, וחכמים סוברים שהם לוקים רק ארבעים. **גמרא עמוד ב** טעמם של חכמים שכתוב כדי רשעתו שאדם נענש רק משום רשעה אחת ולא משום שתי רשעיות ועולא מבאר בטעמו של ר"מ שלומדים ממוציא שם רע שלוקה ומשלם אך יש לפרוץ שמוציא שם רע זה קנס ויש לומר שר"מ סובר כר"ע שעדים זוממים זה קנס, וללישנא בתרא עולא דיבר על הברייתא שר' יהודה למד בפסוק לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר עד בוקר באש תשרופו שאינו לוקה כיון שהתורה נתקה את הלאו לעשה ור"ע סובר שאינו לוקה כי זה לאו שאין בו מעשה, וא"כ לר' יהודה לוקים על לאו שאין בו מעשה וביאר עולא שר' יהודה למד ממוציא שם רע שהוא לאו שאין בו מעשה ולוקים עליו, אך יש לפרוץ שמוציא שם רע חמור יותר שהוא לוקה ומשלם, ור"ל מבאר שר' יהודה למד מעדים זוממים שלוקים גם בלי מעשה אך יש לפרוץ שעדים זוממים חמורים שאינם צריכים התראה ויש לומר מוציא שם רע יוכיח והדין חוזר ולומדים משניהם שלוקים על לאו שאין בו מעשה אך יש לפרוץ על הצד השהו שעדים זוממים ומוציא שם רע זה קנס ויש לומר שר' יהודה לא סובר כר"ע שזה קנס אך יש לפרוץ שבשניהם יש צד חמור אך יש לומר שר' יהודה סובר שלא פורכים צד חמור.

רבנן למדו מלא תענה אזהרה לעדים זוממים ור' ירמיה אומר שר"מ למד אזהרה לעדים זוממים מהפסוק והנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו עוד ורבנן למדו מהפסוק הזה שמכריזים על כך.